

ÄLVDALENS KYRKA

Älvdalens Kyrkby 23:6; Älvdalens församling; Älvdalens kommun; Dalarnas län

BESKRIVNING OCH HISTORIK

Älvdalens socken domineras och präglas av vida skogsområden. Bebyggelsen och jordbruket har varit koncentrerad till älvens dalgång. Längre präglades bygderna i området av ett hårt liv och fattigdom. På 1770-talet inleddes exploateringen av den porfyrrika berggrunden i trakten, syftet var bl.a. att skapa sysselsättning. Porfyr, sandsten och granit som är vanligt förekommande i området präglar också kyrkobyggnaden, som fått påtagliga inslag av dessa stenarter. I tätorten finns numera ett porfyrmuseum. Storskiftet samt skogsindustrins framväxt gav så småningom socknen ökat välstånd. Under 1900-talet intog även vattenkraftsexploateringen en roll i bygden.

Redan på 1400-talet uppfördes i Älvdalen ett litet träkapell. Möjligtvis stod detta på nuvarande kyrkas plats eller närmare älven. Äldre än denna första kyrka är dock härbret som numera står intill prästgården. Det är från 1200-talet och kom senare till användning som tiondebod. En första stenkyrka uppfördes 1586 på nuvarande plats. Den om- och tillbyggdes i många etapper fram till början på 1800-talet då först tornet tillfördes och sedan befintligt långhus revs och ersattes av ett nytt. Nya kyrkan uppfördes i en tidstypisk nyklassicistisk stil av byggmästare Olof Sjöström, som tillsammans med sin far Eric är upphovsman till ett stort antal liknande kyrkor i Dalarna, Uppland, Västmanland och Gästrikland. I plan, storlek och huvuddrag motsvarar dagens kyrka Sjöströms skapelse. Nuvarande karaktär, såväl utvändigt som invändigt, är dock följderna av en omfattande ombyggnad som genomfördes i början på 1900-talet efter ett förslag av arkitekt Rudolf Arborelius.

Älvdalens kyrka utmärker sig genom sin storlek och tornets praktfulla kröning, vars spira reser sig 65 meter över marken. Karakteristiskt är även de dekorativa inslagen av röd sandsten, granit och porfyr. Korets pelaromgång som har sin motsvarighet i den något yngre Folkärna kyrka, ett verk av Eric Sjöström.

Fram till 1586 utgjorde Älvdalens kapellag under Mora församling.

Kyrkomiljön

Älvdalen är en kyrkby med radbykaraktär i Österdalälvens dalgång. Kyrkan ligger strax söder om ortens centrum, på ett förhöjt parti öster om landsvägen. Väster och strax nedanför kyrkan passerar riksvägen som även genomkorsar samhället. Kring kyrkan förekommer eller har förekommit, som oftast i kyrkbyar, en rad andra offentliga byggnader. Bland dessa kan nämnas kyrkoherde-, komminister- och kantorsbostad, pastorsexpedition och församlingshem, skola, kommunalhus, tingshus och järnvägsstation.

Strax söder om kyrkan och parallellt med denna ligger prästgården vars nuvarande manbyggnad uppfördes omkring 1800. Kyrkoherdebostaden har dock genomgått ett antal renoveringar och förändringar. Intill prästgården i öster står numera det berömda kyrkhärbret, kyrkans ti-ondebod som daterats till 1285 och anses vara Dalarnas äldsta timmerbyggnad. Härbret stod fram till 1961 intill södra kyrkogårdsmuren men flyttades därefter längre ut intill prästgården. Bredvid härbret står en loftbod från 1570-talet, vilken har tillhört den första prästgården. Mitt emot prästgårdens manbyggnad ligger en röd byggnad. Den dateras till 1809 och har bl.a. brukats som sockenstuga. Sydost om prästgården, i förlängning av denna, ligger en tegelbyggnad uppförd på 1970-talet som komministerbostad.

I anslutning till kyrkan finns tre kyrkogårdar från olika perioder, den äldsta ligger inom kyrkotomtens murar. Gamla kyrkogården är inhägnad med en bred kallmurad stenmur av naturstenar. Ingångar finns i norr, väster och söder. De inramas av vitputsade stolpar med tälttak av koppar, krönta med kulor. Stolparna bär pargrindar av svartmålat smide. I sydost finns en äldre ingång med stenpelare av huggen sten. Grusgångar löper kring kyrkans murar. Gångarna på södra sidan samt planen framför tornet är täckta med röda sandstenschällar.

Parkeringsplatser finns i norr, utanför muren mot skolans tomt, samt på andra sidan landsvägen, framför den västra kyrkogården.

Övrigt

På 1600-talet omfattade prästgården ett trettiotal byggnader. Kyrkhärbret och loftboden, i anslutning till kyrkan och prästgården, är sedan 1985 byggnadsminnesförklarade.

Övriga byggnader och närmiljö

Norr om kyrkan ligger skolbyggnader, såväl äldre som nya och därefter en praktfull byggnad i utpräglad nationalromantisk stil, ursprungligen kommunalhus och tingshus, numera bibliotek. Ett lokstall uppfört av tegel står nedanför kyrkan i söder på andra sidan landsvägen. Byggnaden påminner om den forna järnvägsförbindelsen som slingrade sig förbi byarna i dalen.

Kyrkoanläggningen

Kyrkogårdar

Den äldsta kyrkogården är anlagd på kyrkotomten innanför stenvallen; öster, norr och söder om kyrkan. Denna del har få och utspridda gravvårdar. I den östra delen ligger en upphöjd rad med äldre gravhällar, ett flertal från 1600-talet, vilka troligen legat i kyrkorummet i den gamla kyrkobyggnaden. Intill tornets norra sida ligger en gravplats inhägnad med gjutjärnsstaket, som utgör familjegrav efter brukspatron Albert Göthe, avliden 1851. Enstaka nyare gravplatser förekommer också inom kyrkotomten. I övrigt är denna planterad med björkar och andra äldre träd, i söder mot vällen finns en högre häck. Marken kring gravarna är belagd med gräsmattor som genomkorsas av grusgångar.

Begravningsplatsen utökades 1905 västerut, nedanför tornet på andra sidan landsvägen där ett område iordningställdes för ändamålet. Västra kyrkogården är anlagd med jämna kvarter som understryks av häckar och delas genom grusgångar. Den avgränsas i utkanten av lövträd och är till sin karaktär parkliknande.

Östra kyrkogården, som sträcker sig på en höjd öster om kyrkotomten och prästgården, utgör den senaste etappen i begravningsplatsens utveckling. Den anlades på 1950-talet och dit förlades ett gravkapell och bårhus som uppfördes samtidigt, strax sydost om kyrkotomten. Östra kyrkogården har karaktär av naturtomt med många lövträd.

Kyrkan

Den nuvarande kyrkans äldsta delar är från 1586, då Älvdalens första stenkyrka slutfördes. De bevarade delarna omfattar dock endast mindre partier i grund och murar. Kyrkobyggnaden tillbyggdes och förändrades därefter i många etapper fram till början av 1800-talet. År 1816 inleddes, med tornbygget, en omfattande utvidgning och omdaning av kyrkan. Arbetena skulle pågå fram till 1826. Till sin stil och karaktär präglades 1800-talets kyrka helt av den under perioden dominerande nyklassicism. Till omfattningen nådde byggnaden även då sin slutliga storlek.

Kort efter följande sekelskifte blev det åter dags för en förnyelse av byggnaden. Mellan 1903 och 1905 genomfördes en avgörande ombyggnad av kyrkan enligt arkitekt Rudolf Arborelius förslag. Det var då den till stor del fick sin nuvarande karaktär. Byggnaden gavs utvändigt och i synnerhet invändigt en praktfull gestaltning med en rik ornamentik, omfattande inslag av sandsten, granit och porfyr samt en färgsättning i grönt och rosa. Utvändigt tillkom bl.a. strävpelarna, spiran över lanterninen och murarnas lejongula kulör. Till stilen kom ombyggnaden att präglas av oskarianska ideal med inslag av jugend.

Ytterligare en större restaurering har inverkat på interiörerna, den utfördes 1979 till 1980 efter förslag av arkitekt Börje Blomé. Bland annat byttes golvet ut mot nuvarande plattor av porfyr

och granit i skiftande färger. Koret sänktes och återgavs sin utformning från 1824-års ombyggnad. I övrigt rengjordes och restaurerades färgsättningen från 1903.

Nuvarande kyrka består av ett rektangulärt långhus, ett något smalare halvrunnt kor samt kvadratisk tornbyggnad i väster, krönt med huv, lanternin och spira. Planlösningen, sakristians placering bakom korets pelaromgång, de stora fönstersystemen, långhusets brutna tak är bevarade tidstypiska drag från den ursprungliga utformningen och nyklassicismen.

En källare (undercentral) skapades under koret i samband med införandet av centralvärme på 1950-talet. Källaringången under korets mittfönster, på utsidan, är försedd med liggande luckor. Kyrkan har ingångar i väster, genom tornet, samt i långhusets mitt, i norr och söder. Sakristian har en yttre ingång i sydost.

Exteriör

Kyrkan fick sin nuvarande ytliga karaktär vid den stora omgestaltningen i början på 1900-talet. Det var då tornet fick sin nuvarande huv krönt av lanternin och hög spira. Samtidigt höjdes taket över långhuset och samtliga tak täcktes med kopparplåt. Som ersättning för dragjärnen i långhusets murar uppfördes rader av strävpelare krönte med voluter i röd sandsten. Samma utförande tillämpades på sakristian. Även tornet fick strävpelare i hörnen samt en dekorativ portalomfattning i röd sandsten. Nedanför murarna, på marken, anslöts stuprören till vattenkastare av sandsten.

Fasaderna behandlades med spritputs avfärgad i lejongult medan strävpelare, hörnkedjor, lister, takföt, fönsteromfattningar samt fönstersmyg slätputsades och avfärgades i vitt. På tornet finns två vitputsade kors på varje sida om ljudöppningarna. Fasadernas putsade ytor kontrasterar med bearbetade detaljer i röd sandsten.

Samtliga rundbågiga fönsteröppningar härstammar från 1820-talet. Över södra och västra portalen samt över sakristians ytterdörr finns fönsteravslutningar av samma typ. Tornet har dessutom lunettfönster mellan bottenvåningen och ljudöppningarna, de sistnämnda har svartmålad träluckor med liggande panel. I långhusets västra gavel, på varje sida om tornet, finns rektangulära mindre fönster. Fönstren har flera lufter med tvärposter och träspröjsning, samtliga är vitmålade. Ett exempel på tidigare fönsterramar har sparats och förvaras i vapenhuset.

Kyrkans portar har pardörrar av ek med avrundad överdel och speglar. De skiftar något i storlek, utformning och utsmyckning men är av samma karaktär och tillkom vid den stora ombyggnaden i början av 1900-talet.

Interiör

År 1824 skedde en fullständig omdaning av långhuset som också utvidgades. Valv och pelare revs och ersattes av ett tidstypiskt tunnvalv över kyrkorummet. I öster förlängdes kyrkan med nuvarande halvrunda kor som har en halvkupol buren av en pelarrad. Stengolvet täcktes eller ersattes med brädgolv.

I 1900-talets omgestaltning bevarades korets nyklassicistiska utformning, med omgång och kolonnuppställning. Likaså långhusets tunnvalv som dock delades in i sektioner genom dubbla och breda ribbor som på långsidorna förenades med pilastrar.

Kyrkans interiör präglas av nyklassicismens ideal i kyrkorummets utformning, en följd av ombyggnaden i början av 1800-talet. Åtgärderna i början av 1900-talet kom att förena den strama klassicismen med överdådiga utsmyckningar som speglar det oskarianska stilidealet. Samtidigt utfördes marmoreringar och en djärv färgsättning i rödockra, rosa och grönt som för tanken till rokokon. För färgsättningen av kyrkorummet och inredningen hämtades, enligt källorna, inspiration från den bevarade altartavlan från 1760-talet. Den intågande nya stilen, jugend, kom till uttryck i koret där valven har en schablondekor med jugendmönster. Även den fasta inredningen präglas tydligt av 1905-års åtgärder som medförde att största delen förnyades. Samtidigt infördes en homogen färgsättning för hela fasta inredningen; en blå-grön kulör och förgyllda detaljer.

Koret har en monumental utformning som har sitt ursprung i 1820-talets ombyggnad och nyklassicismens scenografi. Med sin koromgång bestående av en halvrund mur som bär åtta pelare, vilka i sin tur bär en halvkupol, skiljer det sig påtagligt från de flesta andra kyrkor. Bakom pelarna, över sakristian, i korets yttre mur finns fem korfönster varav ett med glas-målningar i överdel.

Korvalvet har jugendornamentik medan koromfattningen är tungt utsmyckad med pilastrar, listverk, tandsnitt, girlander, liturgiska symboler m.m. Korets podium av granit var i förhållande till kyrkorummet förhöjt med fem trappsteg. I samband med restaureringen under slutet av 1970-talet sänktes korets podium och golvet täcktes delvis med slipad granit. Altarplanen avgränsas av ett räcke i smide. På varje sida om koret finns en dörr som leder till sakristian som är inredd bakom koret, i den halvrunda passagen som motsvarar en koromgång.

Vapenhuset har till största del bevarat sin gestaltning och inredning från 1905 års ombyggnad, bl.a. sitt sandstengolv. Tvillingtrappor av trä med dockräcke leder till övervåningen och läktaren. De är uppsatta i norr och söder längs med ytterväggarna och vinklade i nedre del mot kyrkans port. I västra väggen, på varje sida om porten, finns infällda minnestavlor av röd sandsten. Ytterporten består av en rundbågig pardörr i fernissad ek med fyllningar. Genomgången i västra gavelmuren, mot kyrkorummet, är välvd. Dörren mot kyrkorummet är en par-

dörr med rak avslutning, dubbla speglar och brett dörrfoder. Vapenhuset och snickerierna är färgsatta i grått och vitt.

Inredning och inventarier

Nuvarande altare tillkom i samband med 1905-års inredning. Altarbordet är av enklare karaktär med speglar och listverk, blåmålat med förgyllda detaljer. Det enkla förgyllda korset som ursprungligen stod på altaret förvaras numera i tornkammaren. Det ersätts av ett stort altarkrucifix.

Altarringen är samtida med altaret. Den har balusterdockor med brett räcke, en utformning och färgsättning som motsvarar läktarbarriären. Knäfall och räcke har randigt tygklädsel i rosa, utförd 1980 efter ett gammalt älvdalsmönster. Ringen har raka sido- och framstycken men avrundade hörn. Framstycket har på senare tid delats i mitten och är nu öppningsbart. Sidostyckena är sammankopplade med rikt dekorerade nummertavlor i gustaviansk stil. Altartavlan från 1762, målad av Erik Hallblad, hänger numera på södra långsidan nära koret.

Nuvarande predikstol tillkom 1905 i samband med förnyelsen av kyrkan. Den har ljudtak, förgylld snidad dekor med liturgiska symboler och är i övrigt blåmålad med förgyllda sniderier. Timglaset är från 1761.

Dopfunten från 1630-talet är uppställd söder om koret, den är utförd i ett stycke av mörkbrun jämtländsk täljsten.

Kyrkorummet har fyra bänkkvarter som dateras till 1905-års ombyggnad. Kvarteren har nio bänkrader fram och tolv bak, tre rader har borttagits närmast koret. Bänkarna är monterade på socklar med brädgolv, som är förhöjda i förhållande till gångarna. De öppna bänkarna har framstycke och sidor med speglar, sniderier och listverk och har samma färgsättning som den övriga fasta inredningen; en blågrön kulör och förgyllda detaljer.

Även läktaren härstammar från 1905-års ombyggnad. Den har ett framskjutet mittparti som bärs i främre delen av två pelare i porfyrsten och mot väggarna av infällda pilastrar. Läktarbarriären har balusterdockor (jfr. altarringen), mittpartiet har en vridbar rund nummertavla som inramas av förgyllda sniderier. Läktarens karaktär, stil och färgsättning är samordnad med den samtida orgelfasaden; de är utförda i nygustaviansk stil. Läktaren är ursprungligen

förbunden med vapenhuset genom två trappor. Den har vid senaste restaureringen, på 1970-talet även fått en förbindelse med kyrkorummet genom en spiraltrappa i norr. Orgeln med sin monumentala fasad, ritad 1905 av R. Arborelius, tillverkades av Zetterquist & Son. Verket som omfattar 21 stämmor omdisponerades 1959, 1968 och 1980.

Kyrkan har ett flertal äldre malmkronor. Över mittgången hänger en rad med fyra ljuskronor från 1600-talet, varav den största har 24 pipor. Under läktaren hänger två mindre sådana, varav en från 1600-talet. Längs långsidorna, på västra väggen och på läktaren hänger dubbla vägglampetter i mässing i höjd med pilastrarna. De har elbelysning och tillkom troligen vid senaste stora restaureringen på 1970-talet. Av senare datum är också mässingskandelabrarna uppsatta på bänkryggarna, på varannan bänk.

Älvdalens torn rymmer tre klockor. Den äldsta, storklockan, är gjuten 1855 medan mellanklockan och lillklockan härstammar från tornets tillbyggnad 1903. Tornurets slagklocka är från 1585 och utgjorde ursprungligen mellanklockan i den forna klockstapeln.

Sakristians inredning är troligen från 1940. Det medeltida triumfkrucifixet flyttades dit 1957.

Övriga upplysningar

Del av kyrkans äldre inredning har under åren flyttats till kapellen i Åsen (predikstol, altare, altarringen) och Evertsberg (altarskåp)

KULTURHISTORISK KARAKTERISERING OCH BEDÖMNING

Redan på 1400-talet uppfördes ett litet träkapell i Älvdalen, den exakta platsen för denna första kyrkobyggnad är dock inte känd. Älvdalens nuvarande kyrka härrör till sina äldsta delar från 1580-talet, då den första stenkyrkan uppfördes på platsen. Byggnaden genomgick därefter under följande sekler en rad om- och tillbyggnader. Sin nuvarande storlek och grundform fick den under 1810- och 1820-talen då största delen av den befintliga byggnaden revs och en ny kyrka uppfördes, tidsenligt i nyklassicistisk stil. Älvdalens kyrka har därför släktskap med den utbredda gruppen av klassicistiska kyrkor som tillkom över hela landet mellan 1760 och 1860. Ungefär 800 kyrkor av denna typ uppfördes under perioden. De karaktäriseras av rektangulära långhus och har kvadratisk torn i väster, krönt med huv och lanternin. De har vanligen tunnvalv under ett brutet tak, stora fönstersystem, vitputsade väggar och murar samt en sparsam och stram utsmyckning.

Älvdalens kyrka utgör troligen den sista av byggmästare Olof Sjöströms (1776-1827) många tidstypiska klassiserande kyrkoverk. (jfr. t.ex. med By, Grytnäs, Garpenberg, Folkärna, Hedemora. Avser även faderns produktion, Eric Sjöström, 1719-1792).

Under följande årtionden förbättrade och förnyades inredningen. I början på 1900-talet omgestaltades i stort hela kyrkan, utvändigt som invändigt, enligt förslag från arkitekt Rudolf Arbolius. Även den fasta inredningen förnyades. Under slutet av 1970-talet genomgick kyrkan ytterligare en renovering, enligt ett förslag av Börje Blomé. Vid sidan om vård- och restaureringsåtgärder berördes framför allt golvytorna i långhuset och koret.

Nyklassicismens arkitektoniska karaktär består delvis trots den omfattande förnyelsen från 1905-års ombyggnad. Den sistnämnda kom framför allt till uttryck i en frodig utsmyckning som påfördes klassicismens ursprungliga stramhet och sparsamhet, såväl ut- som invändigt. Oskarianska stilelement blandades med den inseglande nymodigheten jugend, vilken framför allt träder fram i valvens målade dekor. Specifikt för Älvdalens kyrka är också den rika ornamentiken och den djärva färgsättningen. En annan egenart för kyrkan är den omfattande användningen, i såväl konstruktivt som i dekorativt syfte, av lokala stenarter som t.ex. röd sandsten, granit och porfyr.

Att särskilt beaktas i förvaltning och användning av kyrkan och kyrkomiljön

- **Äldre murverk som härstammar från första kyrkan (1500-1600-talen) och utgör ett historiskt dokument**
- **Kyrkans ursprungliga nyklassicistiska element, från 1810- och 1820-talen, som utgör stommen i nuvarande byggnad; t.ex. plan, valv, fönsteröppningar och det representativa och påkostade koret**
- **Rudolf Arbolius genomgripande och välbevarade omgestaltning från 1905 präglar kyrkan såväl ut- som invändigt, och vittnar om sin tids ideal**
- **Kyrkorummets och den fasta inredningens utsmyckning och färgsättning från 1905 års ombyggnad**

Källor och litteratur

Ahlberg, H. 1996. *Dalarnas kyrkor i ord och bild*.
Prästgårdsinventering i Kopparbergs län, 1976.
 Sjögren, Josef. 1952. *Orgelverken i Västerås stift*.
Skyddsföreskrifter, Prästgårdar i Kopparbergs län, 1993.
Älvdalens kyrka. Kyrkoberskrivning, 1987.

Övriga uppgifter:

Inventeringsdatum: 2004-06-16

Fältinventering: Jean-Paul Darphin

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning: Jean-Paul Darphin, efter samråd med referensgrupp utsedd av Västerås stift

Rapportsammanställning och foto: Jean-Paul Darphin

Färdigställd: 2005-02-17

Händelser: Kronologisk förteckning

År	H-Typ	Händelse	Källa
1400-tal	Nybyggnad	Ett första träkapell uppförs i Älvdalen, den exakta platsen för kyrkan är inte känd	Ahlberg, 1996
1581?	Nybyggnad-Kyrkan	Första stenkyrkan, tvåskeppig, påbörjas 1578 eller 1581. Taket eldhärjas 1583	Ahlberg, 1996
1586	Invigning	Nytt tak efter branden. Kyrkan bildar egen församling, prästgård uppförs	Ahlberg, 1996
1687-1690	Utbyggnad	Omfattande utbyggnad. Murarmästare Erich Malm. Bredning och förlängning av långhuset, 13 valv, sex pelare, tio fönster	Ahlberg, 1996
1723	Ombyggnad-Exteriör-Interiör	Utbyggnad av koret i öster	Ahlberg, 1996 Kyrkokeskriv. 1987
1733	Ombyggnad-Exteriör-	Ny sakristia av sten uppförs	Ahlberg, 1996
1762	Ombyggnad-Exteriör-Interiör	Utvidgning, höga gavlar, lägre kor, rundbågiga fönster. Ursprungliga altarskåp flyttas till Evertsberg. Tillkommer altartavlan av E. Hallblad, numera på södra väggen i långhuset	Ahlberg, 1996
1816	Nybyggnad-Tornet	Tornet uppförs	
1824-1826	Ombyggnad-Nybyggnad-Interiör-Exteriör	Större del av kyrkan rivs och kyrkan ombyggs helt och får sin nuvarande omfattning. Byggmästare. Olof. Sjöström. Valv och pelare ersätts med tunnvalv, nya fönsteröppningar, brädgolv, koret tillkommer i öster, tornet tillkommer i väster (1816-17). Klockstapeln rivs 1817	Ahlberg, 1996 Kyrkokeskriv. 1987 RAÄ-Byggereg
1858	Fast inredning-Läktare	Läktaren uppförs	Ahlberg, 1996
1868	Fast inredning-Altare	Nytt altare	
1884	Fast inredning-Orgel	En ny orgel ersätter en gammal harmonium.	Ahlberg, 1996
1885	Teknisk installation-Värme	Installeras värmeugnar	
1903-1905	Ombyggnad-Exteriör-Interiör	Ombyggnad av hela kyrkan, exteriör, interiör. Ark. Rudolf Arbolius. Strävpelare, spritputs och ny färgsättning, hörnlistor, fönsteromfattningar m.m. slätputsas. Ändring av fönster- och dörröppningar. Ändring av tak på långhuset, huv, lanternin och tornspira tillkommer. Ny inredning, bänkar, altare, predikstol, läktare, orgel	Ahlberg, 1996 Kyrkokeskriv. 1987; Sjögren, 1952
1930	Restaurering-Exteriör	Renovering, exteriör. Ark. M. Dahlander	RAÄ-Byggereg.
1940	Ombyggnad-Interiör	Förändring interiör?. Ark. B. Schill Sakristian renoveras?	RAÄ-Byggereg
1957	Ombyggnad-Interiör Teknisk installation-Värme	Inredning av samlingsrum i sakristian, triumfkrucifixet flyttas dit. Centralvärme installeras, källarlucka till undercentral under korets östra mittfönster	
1978-1980	Ändring-Restaurering-Interiör Tekniska installationer	Renovering, ombyggnad, interiör. Ark. B. Blomé. Entrepr. Skånska Cement. Nytt golv och korpodium av slipad granit, koret sänks, rengöring av väggar och tak, ändring altarring. Ny värmeinst., ny elinst.	Ahlberg, 1996 Kyrkokeskriv. 1987 RAÄ-Byggereg

Situationsplan

Älvdalens Kyrkby 23:6